

RESEARCH ARTICLE

The Management Model of Waqf (Public Benefit Assets) through Real Estate Investment Trusts by the Islamic Development Bank Group in the Kingdom of Saudi Arabia: Opportunities and Challenges for Establishing a Waqf Fund Management Organization in Thailand

Jabir Sausevi¹ Smeet Esore²

¹ PhD, Candidate in Program Islamic Business Administration (Islamic Finance), International Islamic College Bangkok, Krirk University, Bangkok, Thailand

² Deputy Dean for Academic Affairs, International Islamic College Bangkok, Krirk University, Bangkok, Thailand

Corresponding Author, Email : Jabirsosewee@gmail.com

Received : March 21, 2025 ✿ Revised : July 21, 2025 ✿ Accepted : August 24, 2025

Abstract

This research aims to (1) study the management model of Waqf assets implemented by the Islamic Development Bank Group in the Kingdom of Saudi Arabia; (2) analyze the Waqf management model currently utilized in Thailand; and (3) develop guidelines for establishing a Waqf fund in Thailand by adapting the model from Saudi Arabia. The study employed a research and development (R&D) methodology combined with qualitative data collection, including document analysis and in-depth interviews with 25 key informants. Data collection was conducted through relevant document reviews to provide foundational knowledge, along with structured questionnaires used during the interviews, and participant observation to support data triangulation. The data were then analyzed, synthesized, and organized systematically to develop a suitable model for establishing a Waqf fund management organization in Thailand. The research process was divided into four phases (1) studying Waqf asset management; (2) analyzing Waqf management models; (3) evaluating the developed model; and (4) assessing feasibility and providing further recommendations.

The findings revealed that (1) the Islamic Development Bank Group in Saudi Arabia has established a systematic and efficient Waqf management model through Shariah-compliant real estate investment mechanisms; (2) Thailand currently lacks a strategic Waqf management model, particularly in financial and investment aspects, resulting in limited

development of existing Waqf assets; and (3) the Saudi model can be adapted for implementation in Thailand if supported by the government and religious institutions. The proposed model consists of key stakeholders including donors (Waqif), Waqf management organizations, a Shariah Board, private investors, public-benefit real estate projects, and an income distribution mechanism. However, certain aspects require modification to align with Thailand's legal framework and cultural investment practices. The study recommends initiating pilot projects in strong Muslim communities, with the organizational structure preferably established as a foundation or a public-private partnership under the supervision of the Central Islamic Council of Thailand. Furthermore, it emphasizes the importance of fostering cooperation with Islamic financial institutions and adopting technology to enhance efficiency and transparency in future Waqf management.

Keywords : Waqf Assets, Real Estate Investment, Islamic Development Bank, Waqf Fund

บทความวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการชะงัก (ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์สาธารณะ) ผ่านกองทุนรวมเพื่อการลงทุน ในอสังหาริมทรัพย์ของกลุ่มธนาคารเพื่อพัฒนาอิสลามแห่งประเทศไทย : โอกาสและ ความท้าทายในการจัดตั้งองค์กรบริหารจัดการกองทุนชะงักในประเทศ

ญาปรี ซอเสวี¹ สมิต อีซอ²

¹ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาบริหารธุรกิจอิสลาม วิชาเอกการเงินอิสลาม วิทยาลัยนานาชาติอิสลามกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

² รองคณบดีฝ่ายวิชาการ, วิทยาลัยนานาชาติอิสลามกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

อีเมลผู้แต่งหลัก : Jabirsosewee@gmail.com

วันที่รับ : 21, มีนาคม, 2568 ✻ วันที่รับแก้ไข : 21, ตุลาคม, 2568 ✻ วันที่ตอบรับ : 24, สิงหาคม, 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินชะงักของกลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม ประเทศซาอุดีอาระเบีย 2) ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบที่ใช้ในประเทศไทย และ 3) เพื่อสร้างแนวทางการจัดตั้งกองทุนชะงักในประเทศไทย โดยประยุกต์รูปแบบมาจากประเทศซาอุดีอาระเบีย การวิจัยใช้วิธีวิจัยและพัฒนา ร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย 25 คน โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพอาศัยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการศึกษาวิจัย และเนื้อหาจากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการสังเกต เพื่อรวบรวมข้อมูลกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการสัมภาษณ์เชิงลึก นำเนื้อหาวิเคราะห์ ประมวล และเรียบเรียงอย่างเหมาะสม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดตั้งองค์กรจัดการกองทุนชะงักในประเทศไทย โดยมีขั้นตอน 1) การศึกษาการบริหารจัดการทรัพย์สินชะงัก 2) วิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินชะงัก 3) ประเมินการพัฒนารูปแบบ และ 4) นำผลการประเมินมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ผลการศึกษา พบว่า 1) กลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลามประเทศซาอุดีอาระเบีย มีรูปแบบการบริหารจัดการชะงักอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยกลไกกองทุนอสังหาริมทรัพย์ที่สอดคล้องกับหลักชะรีอะฮ์ (Shariah-compliant) และมีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ 2) ประเทศไทยยังขาดรูปแบบการจัดการชะงักในเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะในด้านการเงินการลงทุน ทำให้ยังไม่มีตลาดซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ที่มีอยู่ และ 3) รูปแบบของธนาคารอิสลามสามารถประยุกต์ใช้ได้ในประเทศไทย หากมีการสนับสนุนจากภาครัฐและสถาบันศาสนา ประกอบด้วย ผู้ชะงัก องค์กรจัดการชะงัก คณะกรรมการที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ นักลงทุนเอกชน โครงการอสังหาริมทรัพย์เพื่อสาธารณประโยชน์ และกลไกการกระจายรายได้ แต่ต้องปรับปรุงเพิ่มเติมที่สามารถตอบ

โจทย์ด้านกฎหมายและวัฒนธรรมการลงทุนในประเทศไทย และข้อเสนอแนะควรเริ่มจากโครงการนำร่องในพื้นที่มุสลิมเข้มแข็ง รูปแบบองค์กรควรเป็นมูลนิธิหรือความร่วมมือรัฐเอกชนภายใต้การกำกับของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ทั้งนี้ควรส่งเสริมความร่วมมือกับภาคการเงินอิสลามและนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหารจัดการวะกัฟในอนาคต

คำสำคัญ : ทรัพย์สินวะกัฟ, การลงทุนสังหาริมทรัพย์, ธนาการเพื่อการพัฒนาอิสลาม, กองทุนวะกัฟ

บทนำ

วะกัฟ (Waqf) ถือเป็นการประกอบคุณงามความดีที่ศาสนาอิสลามส่งเสริม แม้จะได้มีลักษณะบังคับตามบทบัญญัติศาสนา แต่การวะกัฟเป็นการบริจาคทานที่ประเสริฐ โดยมีหลักฐานจากอัลกุรอานและหะดีษสนับสนุนว่าผู้ที่ประกอบการวะกัฟจะได้รับผลบุญอย่างต่อเนื่องแม้หลังจากเสียชีวิต หากทรัพย์สินยังคงก่อประโยชน์ต่อสังคม (โดยมุสลิม) ในอดีตการวะกัฟมีบทบาทสำคัญในการพัฒนารัฐอิสลาม ทั้งในด้านสุขภาพ การศึกษา การอุปการะ และสวัสดิการสังคม ทรัพย์สินวะกัฟในปัจจุบันลดน้อยลงเนื่องจากการบริหารจัดการที่ล้าหลัง และไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับหลักการวะกัฟ (นดา ศรีสะอาด, 2559)

ประเทศซาอุดีอาระเบียถือเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการวะกัฟในโลกอิสลาม โดยมีการจัดตั้งกองทุนวะกัฟในรูปแบบที่ทันสมัย เช่น กองทุนรวมเพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ที่บริหารโดยธนาการเพื่อการพัฒนาอิสลาม ซึ่งก่อตั้งจากความร่วมมือของประชาคมชาวกุญจาห์การความร่วมมืออิสลาม และมีมูลค่าการลงทุนสูง พร้อมด้วยวิสัยทัศน์ในการจัดการอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยองค์กรต่าง ๆ เช่น มูลนิธิ King Abdul Aziz และกลุ่ม Al-Rajhi ได้แสดงบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ผ่านทรัพย์สินวะกัฟมูลค่ามหาศาลเพื่อสาธารณประโยชน์หรือการจัดสรร กำกับดูแลการเบิกจ่าย และติดตามการใช้จ่ายในสิ่งที่ได้รับการจัดสรร (อิบราฮิม อัล โมห์เซน, 2562)

กองทุนวะกัฟ ถือเป็นหนึ่งในรูปแบบสมัยใหม่ของการจัดการการลงทุนทรัพย์สินวะกัฟ และประเทศซาอุดี อาระเบีย ถือว่าเป็นผู้บุกเบิกในด้านนี้ เนื่องจากได้เป็นผู้นำของประเทศอาหรับอื่นๆ ในการจัดตั้งกองทุนวะกัฟและมีประสบการณ์ในด้านการการวะกัฟสมัยใหม่ ซึ่งผสมผสานความคิดริเริ่มของการวะกัฟของอิสลามเข้ากับความคิดทันสมัยของการจัดการแบบร่วมสมัย กองทุนรวมเพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ บริหารงานโดยธนา การเพื่อการพัฒนาอิสลาม อิงตามหลักอิสลามมุดรออะและกฎระเบียบของกองทุน กองทุนนี้ก่อตั้งขึ้นตามความเห็นชอบของ บรรดารัฐมนตรีกระทรวงอากอฟของรัฐสมาชิกขององค์การความร่วมมืออิสลาม โดยมียอดจัดตั้งเป็นเงิน 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีผู้เข้าร่วม 19 สมาชิกในกองทุน ได้แก่ ธนาการพัฒนาอิสลาม กระทรวงอากอฟ (สถาบันการเงินอิสลามเพื่อการพัฒนา) องค์กรอากอฟ (ทรัพย์สินสาธารณประโยชน์) องค์กรไม่แสวง หาผลกำไร ธนาการอิสลาม และนักลงทุนรายย่อย โดยมีทุนจดทะเบียนรวม 112.44 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีความโดดเด่นด้วยการจัดการลงทุนที่ทันสมัย วิสัยทัศน์กว้างไกล และความหลากหลายของทรัพย์สินทางการเงินขนาดใหญ่ ซึ่งช่วยให้สามารถสนับสนุนโครงการที่มีคุณภาพต่างๆ ในบรรดา

หน่วยงานบริจาคที่โดดเด่นที่สุดเหล่านี้ เช่น มูลนิธิ King Abdul Aziz (Awqaf Al-Haramain) ด้วยทุน 2 พันล้านดอลลาร์ (7.5 พันล้านเรียล) และมูลค่าตลาดประมาณ 7.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ การบริจาคประกอบด้วยอาคารขนาดยักษ์ที่อยู่ติดกัน 7 แห่งซึ่งมีความสูงต่างกันมีทั้งหมด 282 ชั้นมีที่อยู่อาศัย 10,970 ยูนิต และโครงการขยายพื้นที่หนึ่งล้านและ 500,000 ตารางเมตร การลงทุนเกินสองพันล้านดอลลาร์และการมีศูนย์กลางการค้าขนาดใหญ่ นอกเหนือจากตลาดกลางอื่น ๆ และพื้นที่ร้านอาหาร รายได้จากการบริจาคเกิดขึ้นเพื่อผลประโยชน์และการบริการของมัสยิดศักดิ์สิทธิ์ในเมกกะ ในบรรดาเงินบริจาคที่มีชื่อเสียง เช่น เงินบริจาคของ Sheikh Saleh Al-Rajhi ซึ่งเริ่มกิจกรรมในปี 1417 AH และขนาดวัสดุเท่ากับหนึ่งพันล้านและหนึ่งในสี่พันล้านเรียลและจำนวนเงินทั้งหมดที่ใช้ในโครงการของการบริจาคนี้นี้นะหว่างปี 1418 AH และ 1431 AH ประมาณ 400 ล้านเรียล (สำนักงานการบริหารทรัพย์สินวะกัฟแห่งชาติอาหรับอิมเรตส์, 2567)

การลงทุนของ Sulaiman Al Rajhi เป็นการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์การลงทุนโดยตรง เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ การลงทุนระหว่างประเทศและการลงทุนด้านอาหารและสัตว์ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างและบำรุงรักษามัสยิด ขนาดของเงินบริจาคในราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบียที่ใหญ่ที่สุดในโลกอิสลามกำลังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีการทำการวะกัฟในหลายประเทศทั่วโลกแล้ว ทั้งชาวมุสลิมและไม่ใช่มุสลิมก็มีความเข้าใจเกี่ยวกับการวะกัฟและการให้ความสำคัญของการวะกัฟน้อยมาก โดยเฉพาะในประเทศไทย และยังมีความเข้าใจที่ผิดอยู่ในการดำเนินตามหลักการวะกัฟ การทำการวะกัฟเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันมาช้านานในสังคมชาวมุสลิมในประเทศไทย ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นอาคารและที่ดิน เพื่อการศึกษาศาสนา เช่น โรงเรียนปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นต้น การวะกัฟยัง ไม่มีระบบการจัดการที่เป็นระบบและการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่อาจทำให้สังคมได้รับประโยชน์จากการวะกัฟน้อยลงและปัญหาของการพัฒนาและใช้ประโยชน์ทรัพย์สินวะกัฟ คือ ขาดการประสาน องค์ความรู้ในเรื่องบทบัญญัติทางศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานพัฒนาและบริหาร ทรัพย์สินวะกัฟ เข้ากับการศึกษาความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาทรัพย์สินวะกัฟเหล่านี้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการใช้ประโยชน์ อันจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม เศรษฐกิจ การนำรายได้ มาช่วยส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาอิสลาม และช่วยให้การใช้ประโยชน์นั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้วะกัฟ สถิติมัสยิดทั่วประเทศไทยในปี 2558 สำรวจโดย หน่วยความมั่นคงไทย พบว่ามีทั้งสิ้น 3,684 มัสยิด ถ้าเฉลี่ยมูลค่าที่ดินและสิ่งปลูกสร้างประมาณ มัสยิดละ 10 ล้านจะมีมูลค่าเงินวะกัฟ 3 หมื่นกว่าล้าน ไม่นับสถานศึกษาและสาธารณกุศลอื่น ๆ นับพันแห่งแต่พบว่า หลายแห่งทรัพย์สินวะกัฟมิได้ถูกจดทะเบียนเป็นของกลาง แต่ใส่ชื่อบุคคลไว้ ปัญหาหลักของที่ดินวะกัฟ คือ ยังไม่มีองค์กรจัดการกองทุนวะกัฟในระดับชาติ และไม่มีกฎหมายรองรับ มีเพียงแค่องค์กรท้องถิ่นเท่านั้น เช่น มัสยิดโรงเรียน มูลนิธิ (สำนักงานคณะกรรมการกลางแห่งประเทศไทย, 2567)

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนรวมเพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ ของกลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม ประเทศซาอุดีอาระเบีย และแสวงหาแนวทางการเป็นไปได้ในการจัดตั้งองค์กรจัดการกองทุนวะกัฟในประเทศไทย เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน ลดปัญหาความยากจน สร้างคุณประโยชน์ทางสังคมและมีส่วนช่วยผลักดันเศรษฐกิจของ

ประเทศ เพื่อพัฒนาทรัพยากรสินทรัพย์ให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพและสามารถก่อให้เกิดรายได้กลับมาใช้ในการบริหารดูแล บำรุงทรัพยากรสินทรัพย์ให้คงสภาพและใช้พัฒนาสังคมในด้านการศึกษา สวัสดิการสังคม สาธารณะสุข ตลอดจนเพื่อเป็นเงินทุนในการพัฒนาที่ดินหรือทรัพยากรสินทรัพย์อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรสินทรัพย์ของกองทุนรวมเพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ของกลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม ของประเทศซาอุดีอาระเบีย
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรสินทรัพย์ที่ใช้ในประเทศไทย
3. เพื่อสร้างแนวทางการจัดตั้งกองทุนวะกัฟในประเทศไทย โดยประยุกต์รูปแบบมาจากประเทศซาอุดีอาระเบีย

วิธีการศึกษา

ในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการวะกัฟ (ทรัพยากรสินเพื่อประโยชน์สาธารณะ) ผ่านกองทุนรวมเพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ของกลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลามแห่งประเทศไทย : โอกาสและความท้าทายในการจัดตั้งองค์กรบริหารจัดการกองทุนวะกัฟในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Development & Research) โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) อาศัยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Document Research) ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการศึกษาวิจัย และเนื้อหาจะมาจากแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการสังเกต เพื่อรวบรวมข้อมูลกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นำเนื้อหาวิเคราะห์ ประมวล และเรียบเรียงอย่างเหมาะสม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดตั้งองค์กรจัดการกองทุนวะกัฟในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลักๆ ได้แก่ **ขั้นตอนที่ 1** การศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรสินทรัพย์ ของกองทุนรวมเพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ ของกลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม ประเทศซาอุดีอาระเบีย **ขั้นตอนที่ 2** วิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรสินทรัพย์ (ทรัพยากรสินสาธารณะประโยชน์) ของกองทุนรวมเพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ ของกลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม ประเทศซาอุดีอาระเบียที่สอดคล้องกับบริบทในประเทศไทย **ขั้นตอนที่ 3** ประเมินการพัฒนา รูปแบบการจัดตั้งองค์กรจัดการกองทุนวะกัฟในประเทศไทย โดยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ และ**ขั้นตอนที่ 4** นำผลการประเมินโอกาสและรูปแบบในการในการจัดตั้งองค์กรจัดการกองทุนวะกัฟในประเทศไทย นำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำถาม เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์พิจารณา วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นในความเป็นไปได้และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา จะเน้นเนื้อหาในประเด็น การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรสินทรัพย์ (ทรัพยากรสินสาธารณะประโยชน์) รูปแบบการบริหารจัดการกองทุนรวมเพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์

ของกลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลามประเทศซาอุดีอาระเบีย แนวคิดความเป็นไปได้และขั้นตอนในการจัดตั้งองค์กรจัดการกองทุนชะรีฟโครงการอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย บทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม หลักนิติศาสตร์อิสลามที่เกี่ยวข้องกับการชะรีฟ

ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์และผู้เกี่ยวข้องในประเทศไทย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ คณะผู้บริหารทรัพย์สินชะรีฟจากองค์กรมัสยิด ผู้ชะรีฟ ผู้รับชะรีฟ และผู้เกี่ยวข้องทางอ้อม คือ นักวิชาการนิติศาสตร์อิสลาม ผู้ที่เชี่ยวชาญด้านการเงินอิสลาม นักลงทุนหรือผู้พัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มมูลนิธิด้านอิสลาม กลุ่มอิหม่าม กลุ่มกรรมการอิสลามจังหวัด หรือผู้ที่มีส่วนร่วมร่างพระราชบัญญัติอิสลาม เป็นการบูรณาการข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีจำนวน 25 คน คน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา กลุ่มตัวอย่างมี 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ 1 คือ คณะผู้บริหารทรัพย์สินชะรีฟจากองค์กรมัสยิด ผู้ชะรีฟ ผู้รับชะรีฟ กลุ่มอิหม่าม กลุ่มมูลนิธิด้านอิสลาม กลุ่มกรรมการอิสลามจังหวัดหรือผู้ที่มีส่วนร่วมร่างพระราชบัญญัติอิสลาม จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างที่ 2 คือ นักวิชาการนิติศาสตร์อิสลาม ผู้ที่เชี่ยวชาญด้านการเงินอิสลาม นักลงทุนหรือผู้พัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์ จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างที่ 3 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินชะรีฟ (ทรัพย์สินสาธารณะประโยชน์) ของกองทุนรวมเพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ ของกลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม ประเทศซาอุดีอาระเบีย จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

ขอบเขตด้านระยะเวลา ใช้เวลาช่วง 1 มกราคม 2566 ถึง 31 ธันวาคม 2568

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ลักษณะ คือ การเก็บข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวิชาการผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นข้อมูลระดับทุติยภูมิเพื่อให้ได้มาซึ่งบริบทเบื้องต้น สภาพปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคในการบริหารจัดการทรัพย์สินชะรีฟ ความต้องการรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินชะรีฟ (ทรัพย์สินสาธารณะประโยชน์) ของกองทุนรวมเพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ ของกลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม ประเทศซาอุดีอาระเบียกับโอกาสและความท้าทายในการจัดตั้งองค์กรจัดการกองทุนชะรีฟในประเทศไทย สภาพปัญหาของการบริหารจัดการทรัพย์สินชะรีฟ (ทรัพย์สินสาธารณะประโยชน์) แนวทางในการแก้ไข โอกาสและความท้าทายในการจัดตั้งองค์กรจัดการกองทุนชะรีฟในประเทศไทย และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาทบทวนเอกสารที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์รายงานการวิจัย และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ โดยการประมวลผล ข้อมูลอันเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินชะกัฟ โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative method)

แบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความสอดคล้องของข้อคำถาม และความเหมาะสมของเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล (IOC)

แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่ โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative method) โดยการพรรณาข้อมูลตามปรากฏการณ์และการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น โครงสร้างการบริหารจัดการทรัพย์สินชะกัฟ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น แนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินชะกัฟ เป็นต้น

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการประมวลผล เนื้อหา ที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกัน โดยนำเสนอผลข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาบรรยาย

ผลการศึกษา

1. รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินชะกัฟของกองทุนรวมเพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ ของกลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม ประเทศซาอุดีอาระเบีย พบว่า ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึง รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินชะกัฟในซาอุดีอาระเบีย มีการบริหารจัดการชะกัฟที่ก้าวหน้าโดยใช้ Waqf Investment Fund (กองทุนลงทุนชะกัฟ) เป็นแนวทางที่ใช้ในการบริหารจัดการทรัพย์สินชะกัฟให้เกิดรายได้และผลประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยนำทรัพย์สินชะกัฟไปลงทุนในสินทรัพย์ที่สร้างผลตอบแทนตามหลักศาสนาอิสลาม (Shariah-compliant investments) เช่น อสังหาริมทรัพย์ พลังงาน สาธารณูปโภค และธุรกิจที่ได้รับอนุญาตตามหลักศาสนา IsDB เป็นองค์กรการเงินระหว่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมระบบการเงินอิสลามหนึ่งในนวัตกรรมที่สำคัญ คือ Waqf Investment Fund ซึ่งมุ่งเน้นการระดมทุนเพื่อพัฒนาโครงการสาธารณประโยชน์ ผ่านกลไกของ มุดอรอบะฮ์ (Mudaraban) และ มุซารอกะฮ์ (Musharakah) โดยให้ความสำคัญต่อการรักษาวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของทรัพย์สินชะกัฟ แนวทางที่เป็นสถาบันการเงิน ซึ่งมีลักษณะเด่นดังนี้ เช่น ใช้ Waqf Investment Fund หรือกองทุนชะกัฟเพื่อการลงทุน มี Waqf Sukuk หรือ ตราสารหนี้ที่อยู่บนหลักศาสนาอิสลาม เพื่อให้สามารถระดมทุนได้ มีกลไกกำกับดูแลโดยคณะกรรมการชะรีอะฮ์ เพื่อให้มั่นใจว่าการลงทุนเป็นไปตามหลักศาสนา มีโครงสร้างกฎหมายที่ชัดเจน ในการกำกับดูแลการบริหารจัดการชะกัฟ และทรัพย์สินชะกัฟถูกนำไปใช้ในการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์และโครงการที่สร้างรายได้ Siddiqi, M.N. (2006) Chapra, M.U. (1985) และ Iqbal, M., & Mirakhor, A. (2007) สำนักงานการบริหารทรัพย์สินชะกัฟแห่งซาอุดีอาระเบีย (2567) ผู้วิจัยสรุปและเปรียบเทียบ ดังตารางที่ 1 รูปแบบมุดอรอบะฮ์ (Mudaraban) และ มุซารอกะฮ์ (Musharakah)

ตารางที่ 1 มุดอรอบะฮ์ (Mudaraban) และ มุซารอกะฮ์ (Musharakah)

หัวข้อ	มุดอรอบะฮ์ (Mudaraban)	มุซารอกะฮ์ (Musharakah)
โครงสร้างเงินทุน	เงินจากฝ่ายเดียว (เจ้าของทุน)	เงินร่วมจากหลายฝ่าย
การบริหาร	ผู้จัดการลงทุนบริหารเพียงฝ่ายเดียว	ทุกฝ่ายอาจร่วมบริหาร
การแบ่งผลกำไร	ตามที่ตกลงไว้ก่อนลงทุน	ตามข้อตกลง แต่ขาดทุนแบ่งตามเงินลงทุน
ความเสี่ยง	เจ้าของเงินรับความเสี่ยงเต็มที่	ทุกฝ่ายรับความเสี่ยงตามสัดส่วน
เหมาะกับประเภทลงทุน	โครงการที่ต้องการให้มืออาชีพบริหาร	การลงทุนที่มีความร่วมมือ เช่น อสังหาริมทรัพย์หรือธุรกิจร่วม

ที่มา : ข้อมูลจากสำนักงานการบริหารทรัพย์สินชะรีฟแห่งชาติอาหรับเอมิเรตส์. (2567) มาดัดแปลงโดยผู้วิจัย

ประเทศซาอุดีอาระเบียมีการออกแบบโครงสร้างองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ชัดเจน แบ่งบทบาทหน้าที่ระหว่างฝ่ายจัดการทรัพย์สิน ฝ่ายวิเคราะห์การลงทุน และคณะกรรมการที่ปรึกษาชะรีอะห์ ซึ่งทำหน้าที่กำกับการดำเนินงานให้สอดคล้องกับหลักการอิสลาม ผู้วิจัยสรุปโครงสร้างองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังตารางที่ 2 โครงสร้างของกองทุนชะรีฟ (Waqf Fund Structure)

ตารางที่ 2 โครงสร้างของกองทุนชะรีฟ (Waqf Fund Structure)

องค์ประกอบ	รายละเอียด
WAQIF	มักเป็นรัฐบาล/บุคคล/องค์กรที่มอบทรัพย์สิน เช่น เงินสด ที่ดิน อาคาร
ISDB	ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการกองทุน (Fund Manager) และตรวจสอบชะรีอะห์
WAQF FUND	ถูกจัดตั้งขึ้นเป็นนิติบุคคลเฉพาะกิจ (SPV) เพื่อความโปร่งใสและชัดเจน
SHARIAH BOARD	ตรวจสอบการลงทุนให้สอดคล้องหลักศาสนาอิสลาม
โครงการลงทุน (PROJECTS)	โรงเรียน โรงพยาบาล อาคารสำนักงานเพื่อเช่า เป็นต้น
ผลตอบแทน	นำรายได้ที่ได้กลับไปสนับสนุนภารกิจชะรีฟ เช่น การศึกษา สุขภาพ

ที่มา : นำข้อมูลมาดัดแปลงโดยผู้วิจัย

2. ผลการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินชะรีฟที่ใช้ในประเทศไทย

รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินชะรีฟผ่านกองทุนรวมอิสลามทรัพย์ ของกลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม เป็นแนวทางที่มีศักยภาพและน่าสนใจ เพราะสามารถ สร้างความโปร่งใส ความมั่นคง และใช้ทรัพย์สินชะรีฟเพื่อประโยชน์ของสังคมได้อย่างเป็นระบบแต่ยังมีความกังวลในบางประเด็น เช่น ความซับซ้อนของระบบที่อาจไม่เหมาะกับบริบทสังคมขนาดเล็กในประเทศไทย และความจำเป็นในการมีองค์กรกลางหรือหน่วยงานรัฐ มาร่วมดูแลและให้การสนับสนุนอย่างชัดเจน

โดยมีประเด็นสำคัญ ได้แก่ **ความโปร่งใสและประสิทธิภาพ** กองทุนมีโครงสร้างการกำกับดูแลที่ชัดเจน สร้างความเชื่อมั่นได้ดี แต่ควรพัฒนาทักษะของผู้บริหารกองทุน และเพิ่มประสิทธิภาพของระบบตรวจสอบ การดึงดูดการลงทุนและกระตุ้นเศรษฐกิจเป็นช่องทางดึงดูดนักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะจากประเทศอิสลาม อุปสรรคคือข้อจำกัดทางกฎหมาย และความเชื่อมั่นต่อระบบ การใช้ทรัพย์สินวะกัฟเพื่อสังคม มีโอกาสนำไปใช้ในโครงการที่อยู่อาศัย การศึกษา และสาธารณสุข แนะนำให้มีโครงการนำร่องเพื่อประเมินผลกระทบจริง **ความยั่งยืนของกองทุน** โครงสร้างของกองทุนช่วยสร้างความมั่นคงให้ทรัพย์สินวะกัฟ ควรมีระบบป้องกันความเสี่ยงเพิ่มเติม เช่น กองทุนสำรอง การบำรุงรักษาทรัพย์สินวะกัฟ ต้องมีแผนบำรุงรักษาอย่างเป็นระบบ เพื่อลดต้นทุนระยะยาว ระบบบำรุงรักษาที่โปร่งใสจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ การสนับสนุนสถาบันศาสนาและโครงการเพื่อสังคม เห็นด้วยกับการใช้กองทุนเพื่อสนับสนุนมัสยิด โรงเรียน โครงการชุมชน แนะนำให้มีระบบจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรม **กิจกรรมศาสนาและสังคม** สนับสนุนการใช้ทรัพย์สินวะกัฟในกิจกรรมช่วยเหลือ เช่น บ้านพักคนจน โรงพยาบาลฟรี ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านโครงสร้างกฎหมาย การปฏิบัติตามหลักชะรีอะฮ์ (Shariah) เน้นการลงทุนที่ไม่ขัดต่อหลักอิสลาม ต้องมีระบบกำกับดูแลที่เข้มงวดในระดับสากล **กลไกการตรวจสอบและควบคุม** ต้องมีคณะกรรมการอิสระและใช้เทคโนโลยีเพื่อความโปร่งใส การนำโมเดลไปใช้ในประเทศไทย ความท้าทายหลัก คือ กฎหมายและโครงสร้างที่เหมาะสมเสนอให้มีการนำร่องและการสนับสนุนจากรัฐและองค์กรศาสนา **ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม** รูปแบบที่น่าสนใจ แต่ยังซับซ้อนเกินไปสำหรับมัสยิดเล็ก ๆ ในไทย ควรมี **องค์กรกลางอิสลามระดับประเทศ** ทำหน้าที่บริหารจัดการหรือเป็นที่ปรึกษา ต้องมี **การฝึกอบรมและพัฒนาองค์ความรู้** แก่ผู้ดูแลวะกัฟในท้องถิ่น โดยจรรยาบรรณให้เริ่มจาก **โครงการนำร่องขนาดเล็ก** ก่อนขยายในระดับประเทศ

ผู้วิจัยสามารถสรุปเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินวะกัฟที่ใช้ในประเทศไทย เพื่อเพิ่มความชัดเจนดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินวะกัฟที่ใช้ในประเทศไทย

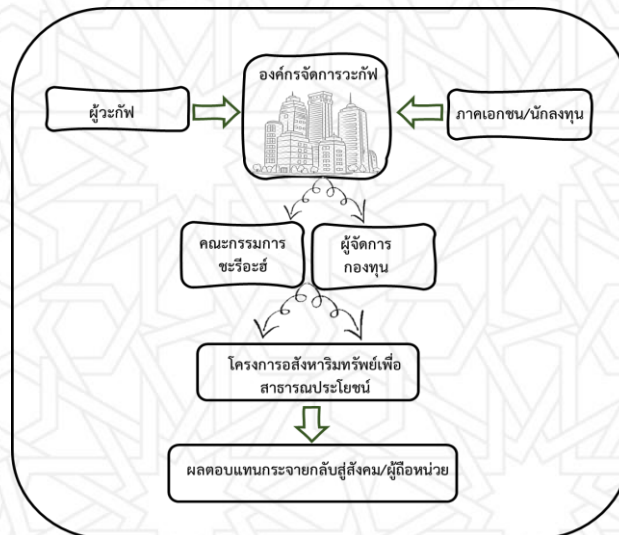
ประเด็นสำคัญ	กลุ่มอิหม่าม	กลุ่มผู้บริหารวะกัฟ	กลุ่มมูลนิธิ/องค์กรศาสนา	กลุ่มผู้ร่าง พ.ร.บ. อิสลาม
1. รายได้จากทรัพย์สินวะกัฟ	ส่วนใหญ่ไม่เกิดรายได้	มีรายได้จากการเช่าอสังหาฯ	มีรายได้บางส่วน เช่น ค่าบริจาคจากกิจกรรม	ไม่ได้บริหารตรง แต่เสนอให้ใช้เชิงเศรษฐกิจ
2. การใช้ประโยชน์หลัก	เพื่อศาสนา/มัสยิด	ศาสนา+สังคม เช่น เปิดร้านค้าข้างมัสยิด	ศาสนา+การศึกษา	เห็นควรพัฒนาเพื่อเศรษฐกิจชุมชน
3. แหล่งงบประมาณ	บริจาค/ชะกาต	รายได้จากผู้เช่า / มูลนิธิร่วมทุน	งบจากบริจาคและทุนสนับสนุน	เห็นควรมีงบรัฐหรือองค์กรกลางสนับสนุน
4. ความสอดคล้อง	ไม่คาดหวัง	คาดหวังรายได้เพื่อ	หวังใช้เพื่อพัฒนา	เห็นว่าควรสร้าง ROI ที่

ประเด็นสำคัญ	กลุ่มอิหม่าม	กลุ่มผู้บริหารวะกัฟ	กลุ่มมูลนิธิ/ องค์กรศาสนา	กลุ่มผู้ร่าง พ.ร.บ. อิสลาม
ของผลตอบแทน	รายได้	หมุนเวียน	เยาวชน/ การศึกษา	ตอบเป้าหมายศาสนาและสังคม
5. การประเมินมูลค่าทรัพย์สิน	ประเมินไม่ เป็นทางการ	บางรายใช้ราคาตลาด	มีผู้ประเมินจากองค์กรภายนอก	สนับสนุนให้มีระบบประเมินจากรัฐ/ธนาคารอิสลาม
6. การใช้เต็มศักยภาพ	ยังไม่เต็ม / ขาดความรู้	เริ่มพัฒนาให้เกิดรายได้	ขาดคนเชี่ยวชาญ	ต้องการกลไกกฎหมายรองรับ
7. อุปสรรค	ขาดความรู้ด้านการจัดการ	ขาดทุน / บุคลากรจำกัด	ขาดระบบบัญชีที่โปร่งใส	กฎหมายล่าช้า / ไม่มีองค์กรกลางกำกับ
8. การอึดติบดัล	ไม่มีใครเคยทำ	1 คนเคยทำโดยปรึกษาคณะกรรมการ	เคยพิจารณาแต่ไม่กล้าตัดสินใจ	ควรมีแนวปฏิบัติชัดเจนตามหลักฟิเกาะห์
9. ความคิดเห็นต่อกองทุนรวมวะกัฟ	สนใจแต่ยังไม่เข้าใจ	ควรมีระบบร่วมลงทุน	เห็นว่าควรศึกษาก่อนนำมาใช้	เห็นว่าเป็น ต้นแบบสำคัญ
10. ความเป็นไปได้จัดตั้งองค์กรจัดการวะกัฟในประเทศไทย	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยและเสนอให้เริ่มในระดับจังหวัด	สนับสนุนให้เป็นองค์กรกึ่งรัฐ	เห็นว่าจะต้องมีกฎหมายเฉพาะและเป็นองค์กรในกำกับจุฬาราชมนตรี

ที่มา : นำข้อมูลมาดัดแปลงโดยผู้วิจัย

3. ผลการสร้างแนวทางการจัดตั้งกองทุนวะกัฟในประเทศไทย โดยประยุกต์รูปแบบมาจากประเทศซาอุดีอาระเบีย

จากการสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้พัฒนาและสร้างรูปแบบโมเดลการบริหารจัดการวะกัฟที่สามารถประยุกต์ใช้ในบริบทประเทศไทย โดยอิงกับโครงสร้างจากประเทศซาอุดีอาระเบีย แต่เพิ่มเติมด้วยองค์ประกอบที่ตอบโจทย์ด้านกฎหมายไทยและวัฒนธรรมการลงทุนในประเทศ โมเดลที่พัฒนาขึ้นจากผลการสังเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ผู้วะกัฟ คือ ผู้บริจาคทรัพย์สินเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือผู้จัดตั้งวะกัฟ องค์กรจัดการวะกัฟ คือ องค์กรที่ดูแลและบริหารจัดการทรัพย์สินวะกัฟทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางบริหารและลงทุน คณะกรรมการกำกับชะรีอะฮ์ คือ ทำหน้าที่ตรวจสอบ ควบคุมและอนุมัติว่ากองทุนเป็นไปตามหลักศาสนา นักลงทุนเอกชน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการลงทุน หรืออาจเป็นองค์กร หรือบริษัทที่ร่วมลงทุนผ่านกองทุนอสังหาริมทรัพย์ โครงการอสังหาริมทรัพย์เพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย โรงเรียน อาคารสำนักงานเช่า เป็นต้น และรายได้กลไกการกระจายรายได้ คือ กระจายให้ผู้ถือหุ้นและใช้ในงานสาธารณประโยชน์

รูปที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินวะกัฟ ในประเทศไทย (แบบประยุกต์)

ที่มา : นำข้อมูลมาดัดแปลงและออกแบบโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบโมเดลการจัดการวะกัฟของประเทศซาอุดีอาระเบียและประเทศไทย

มิติการเปรียบเทียบ	ซาอุดีอาระเบีย	ประเทศไทย
1. โครงสร้างองค์กร	มีองค์กรวะกัฟระดับชาติ (GAW) และระบบบัญชีที่ชัดเจน	มีเฉพาะในระดับมัสยิดหรือมูลนิธิ ไม่มีองค์กรกลาง
2. กฎหมายและข้อบังคับ	มีพระราชบัญญัติที่กำกับดูแลเฉพาะ	ยังไม่มี พ.ร.บ. วะกัฟโดยตรง
3. กลไกการลงทุน	มีวะกัฟเพื่อการลงทุนที่ได้รับการรับรองและสนับสนุนโดยรัฐ	เริ่มมีการพูดถึง แต่ยังไม่มีแนวทางหรือระบบรองรับ
4. ความร่วมมือระหว่างภาคศาสนาและรัฐ	เน้นแน่นแฟ้นมีการสนับสนุนงบประมาณและการ ร้างนโยบายร่วม	ยังเป็นลักษณะอิสระ และแยกส่วนระหว่างศาสนาและรัฐ
5. ความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนรวมวะกัฟ	มีหลายกองทุนวะกัฟอสังหาริมทรัพย์ในระบบเศรษฐกิจจริง	อยู่ในระดับแนวคิดและการวิจัย

ที่มา : นำข้อมูลมาดัดแปลงโดยผู้วิจัย

สรุปผลการวิจัยระบุว่า การบริหารจัดการทรัพย์สินวะกัฟในรูปแบบของกองทุนเพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ตามแนวทางของซาอุดีอาระเบีย มีศักยภาพในการนำมาใช้ในประเทศไทย แต่ต้องปรับปรุงในด้านกฎหมาย การสร้างองค์กรกลาง และการพัฒนาความเข้าใจของประชาชน โดยหากสามารถจัดข้อจำกัดเหล่านี้ได้ จะเป็นโอกาสสำคัญในการใช้วะกัฟเป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมุสลิมในประเทศไทย

อภิปรายผล

อภิปรายผลและเปรียบเทียบข้อกำหนดหรือแนวทางจากประเทศซาอุดีอาระเบียกับสถานการณ์หรือข้อกำหนดของประเทศไทย พร้อมเชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติ หรือข้อกำหนดทางกฎหมายของไทย

1. การจัดตั้งองค์กรระดับชาติ

ซาอุดีอาระเบียมีองค์กรระดับชาติดูแลการบริหารจัดการระกะฟโดยเฉพาะ เช่น General Authority for Awqaf (GAA) ประเทศไทยไม่มีองค์กรเฉพาะระดับชาติ ดูแลเฉพาะพื้นที่หรือจังหวัด

อภิปรายผล ประเทศไทยยังขาดองค์กรกลางที่เป็น นิติบุคคลเฉพาะ ด้านการบริหารระกะฟ ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ การบริหารจัดการส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ คณะกรรมการประจำมัสยิด หรือ มูลนิธิ ในแต่ละพื้นที่ ข้อเสนอควรมีการออก พระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรระกะฟแห่งชาติ เพื่อให้เกิดการรวมศูนย์ในการวางแผน และกำกับดูแล เทียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติมัสยิด (ยังไม่มี มีเฉพาะข้อบัญญัติท้องถิ่น)

2. การออกกฎหมายเฉพาะด้านระกะฟ

ซาอุดีอาระเบียมีกฎหมายเฉพาะ ว่าด้วยระกะฟ ประเทศไทยยังไม่มี พระราชบัญญัติระกะฟ มีเพียงการกำกับผ่าน พ.ร.บ.การบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม และระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลาม

อภิปรายผล ความล่าช้าในการออกกฎหมายเฉพาะทำให้การบริหารทรัพย์สินระกะฟในไทยไม่มีกรอบกฎหมายชัดเจน ส่งผลต่อความมั่นใจของผู้บริจาคและองค์กรรับผิดชอบ ข้อเสนอ ควรเร่ง ผลักดันร่าง พระราชบัญญัติระกะฟแห่งชาติ เพื่อให้รองรับระบบระกะฟสมัยใหม่ทั้งด้าน อสังหาริมทรัพย์ และ กองทุนการเงิน เทียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พ.ร.บ.การบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304 ว่าด้วยทรัพย์สินเพื่อสาธารณประโยชน์

3. การสนับสนุนจากรัฐ

ซาอุดีอาระเบียได้รับงบประมาณและสนับสนุนโดยตรงจากรัฐบาล ประเทศไทยได้รับการสนับสนุนบางส่วน ผ่านสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลาม แต่ ไม่มีงบประมาณเฉพาะด้านระกะฟ

อภิปรายผล การสนับสนุนจากรัฐไทยในเชิงงบประมาณถือว่าจำกัด โดยเฉพาะเรื่องการบริหารและพัฒนาโครงการด้านระกะฟ ข้อเสนอควรผลักดันให้มี กองทุนสนับสนุนระกะฟแห่งชาติ แยกต่างหากจากงบสนับสนุนศาสนาอิสลามทั่วไป เทียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 งบกลางสนับสนุนศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ต้องเสนอปรับปรุงแยกเฉพาะด้านระกะฟ)

4. การมีหน่วยงานกลางกำกับดูแล

ซาอุดีอาระเบีย มีหน่วยงานกลางรับผิดชอบ ประเทศไทยมีแต่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด แต่ไม่ได้มีอำนาจเฉพาะด้านระกะฟ

อภิปรายผล ขาดหน่วยงานกลางเฉพาะทำให้ระบบการตรวจสอบบัญชี และการพัฒนาวิชาชีพไม่มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอจัดตั้ง สำนักงานวะกัฟแห่งชาติ เป็นองค์การมหาชน ภายใต้กระทรวงมหาดไทยหรือกระทรวงยุติธรรม เทียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540

5. การพัฒนาระบบการจัดการอย่างเป็นระบบ

ชาอูดีอาระเบียใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีระบบทะเบียนกลางของวะกัฟ ประเทศไทยยังไม่มีระบบดิจิทัล หรือ ระบบทะเบียนกลางของวะกัฟ ใช้ระบบทะเบียนภายในมูลนิธิ/มัสยิดเป็นหลัก

อภิปรายผลความล่าช้าด้านเทคโนโลยีทำให้ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลวะกัฟทั่วประเทศได้ ส่งผลให้ขาดโอกาสในการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ ข้อเสนอ สร้างระบบทะเบียนวะกัฟแห่งชาติ ในรูปแบบแพลตฟอร์มดิจิทัล เทียบกฎหมาย ควรผลักดันร่างกฎหมายวะกัฟ ให้มีข้อกำหนดการใช้ ฐานข้อมูลกลาง เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมาย

สรุปภาพรวม

ประเทศไทยยังขาดความพร้อมในเชิงโครงสร้าง กฎหมาย และระบบสนับสนุนในการบริหารจัดการวะกัฟ เทียบกับชาอูดีอาระเบียที่มีระบบครบถ้วน ดังนั้น แนวทางเร่งด่วน คือ ออกกฎหมายวะกัฟแห่งชาติ ตั้งองค์กรกลางบริหารวะกัฟ และสร้างระบบฐานข้อมูลดิจิทัล

สรุปผลการวิจัย

- พบว่า กลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม มีรูปแบบการจัดการวะกัฟอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยกลไกกองทุนฮัจญ์ที่สอดคล้องกับหลักชะรีอะฮ์ (Shariah-compliant) และมีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ
- ประเทศไทยยังขาดรูปแบบการจัดการวะกัฟในเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะในด้านการเงินการลงทุน ทำให้ยังไม่มีมาตรการต่อยอดจากทรัพย์สินวะกัฟที่มีอยู่
- ผลจากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่า รูปแบบของธนาคารอิสลามสามารถประยุกต์ใช้ได้ในประเทศไทย หากมีการสนับสนุนจากภาครัฐและสถาบันศาสนา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ควรจัดตั้ง องค์กรจัดการกองทุนวะกัฟแห่งชาติ หรือศูนย์บริหารจัดการวะกัฟแห่งชาติ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย กระทรวงการคลัง และหน่วยงานการเงินอิสลาม มีลักษณะเป็นองค์กรสาธารณะ/รัฐวิสาหกิจในกำกับจุฬาราชมนตรี และบูรณาการองค์ความรู้ด้านศาสนา เศรษฐศาสตร์ การลงทุน และกฎหมาย
- สร้างระบบประเมินและขึ้นทะเบียนทรัพย์สินวะกัฟทั่วประเทศ พร้อมพัฒนาเป็นฐานข้อมูลกลาง (Waqf Registry) เชื่อมโยงกับกรมที่ดินและธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และจัดทำร่างพระราชบัญญัติวะกัฟและกองทุนรวมวะกัฟ ที่รองรับการลงทุนในรูปแบบชะรีอะฮ์

3. ส่งเสริมการเรียนรู้และอบรมผู้บริหารวะกัฟท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มอิหม่าม / คณะกรรมการมัสยิด ให้รู้จักการลงทุนในทรัพย์สินวะกัฟอย่างถูกต้องตามหลักศาสนาและกฎหมายไทย

4. ศึกษาความเป็นไปได้ในการนำ โมเดลกองทุนรวมเพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์(REIT for Waqf) ที่กลุ่มธนาคารเพื่อพัฒนาอิสลาม (IDB) ใช้ มาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยในลักษณะกึ่งทดลองหรือร่วมมือกับธนาคารอิสลามในประเทศ และส่งเสริมการจัดตั้ง กองทุนรวมวะกัฟอสังหาริมทรัพย์โดยให้องค์กรอิสลามในพื้นที่เป็นเจ้าภาพร่วม

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ส่งเสริมการวิจัยเฉพาะทางเกี่ยวกับการจัดการกองทุนวะกัฟในแต่ละมิติ เช่น ด้านกฎหมาย ด้านเศรษฐกิจ ด้านศาสนา
2. พัฒนาหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ผู้บริหารมัสยิด คณะกรรมการอิสลามจังหวัด และนักการเงินที่สนใจการลงทุนในวะกัฟ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ศึกษาต้นแบบการบริหารจัดการวะกัฟในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และอียิปต์ เพื่อเปรียบเทียบกับโมเดลของซาอุดีอาระเบีย
2. วิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนวะกัฟนำร่องในพื้นที่จริง

เอกสารอ้างอิง

- นดา ศรีสะอาด. (2559). *แนวทางการพัฒนาที่ดินชะงักเพื่อประโยชน์สาธารณะ*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มุสลิม. (ป.ป.น.). *เคาะเฮียะฮ์มุสลิม* (แปลโดย สมาคมศรัทธาธรรม). ศรัทธาธรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย. (2567). *คู่มือการบริหารจัดการศาสนาอิสลาม*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์กลางสถานักวิชาการอิสลามแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานการบริหารทรัพย์สินชะงักแห่งชาติอาหรับอิมเรตส์. (2567). *Wizarah al Haj wal Aogaf*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2567 จาก <http://www.awqaf.ac>
- อิบราฮิม อัล โมห์เซน. (2562). *การวิเคราะห์การบริหารจัดการทรัพย์สินชะงักในภูมิภาคอาหรับ*. มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งเมกกะ.
- Chapra, M. U. (1985). *Towards a just monetary system*. The Islamic Foundation.
- Iqbal, M., & Mirakhor, A. (2007). *An introduction to Islamic finance: Theory and practice*. John Wiley & Sons (Asia) Pte Ltd.
- Siddiqi, M. N. (2006). Islamic banking and finance in theory and practice: A survey of state of the art. *Islamic Economic Studies*, 13(2), 1–48.
- National Waqf, Zakat, and Hajj Institution of Malaysia. (2014). *Jabatan Wakaf, Zakat dan Haji - JAWHAR*. <http://www.jawhar.gov.my>
- Taylor, J. (2002). *The role of the United Nations in waqf asset management*. Oxford University Press.